

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
(Республіка Польща)**

**ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» Волинської обласної ради**

ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

**Матеріали
ХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

м. Львів, 23 квітня 2025 р.

Львів – 2025

Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 22 квітня 2025 року, протокол № 4.

Рецензенти:

Потапчук Євген Михайлович – доктор психологічних наук, професор;

Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів).
Львів, 2025. 414 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.** (голова);

доктор педагогічних наук, професор **Аніщенко В. О.**;

доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);

кандидат педагогічних наук **Марчук С. С.**;

кандидат педагогічних наук **Шарлович З. П.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в умовах воєнного стану, проблеми психологічного супроводу особистості, яка зазнала травматичного впливу, психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах, міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, 2025

© Автори, 2025

Євгенія Канівець, Анастасія-Олена Чайковська Посттравматичне заїкання як прояв особистісної дезадаптації в умовах психологічної травми	91
Анастасія Михайлецька Вплив інтуїції на прийняття рішень в ризикових ситуаціях	94
Сиротюк Оксана, Тимошук Надія Психологічний клімат у школі під час воєнного стану: як адаптувати навчальний процес до нових реалій	97

Розділ 2

Психологічний супровід особистості, яка зазнала травматичного впливу

Вікторія Аніщенко До питання щодо психологічної підтримки персоналу ДКВС України	101
Наталія Мачинська Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка здобувачів освіти в умовах воєнного стану	105
Роман Попелюшко, Ольга Борисова Методи та стратегії психологічного консультування в кризових ситуаціях	108
Роман Попелюшко, Еля-Айше Гюлер Технології психологічної експертизи у роботі з ветеранами бойових дій	112
Ольга Воробйова Особливості надання кризової допомоги особистості в екстремальних умовах	115
Тетяна Грубі, Валентина Купчишина Психопрофілактика та методи подолання стресових розладів у військовослужбовців	118
Марія Козігора, Наталія Ярошук Майндфулнес як інструмент самодопомоги під час війни	122
Владислав Платонов Особливості діагностики симптомів професійного вигорання персоналу ДСНС України	126

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ СИМПТОМІВ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕРСОНАЛУ ДСНС УКРАЇНИ

Проблемне питання підтримки та збереження працездатності персоналу ДСНС України завжди залишається актуальним. Це пов'язано з тим, що персонал ДСНС виконує діяльність в екстремальних умовах, тобто таких, які є несприятливими для людини та несуть прямий ризик для життя. Не менш важливим є і те, що на службу в підрозділи долучаються люди різних вікових категорій із різними особистісними цінностями та індивідуальними особливостями сприйняття стресових ситуацій. Варто зазначити, що діяльність фахівців різних професій у ДСНС наповнена значною кількістю стрес-факторів, яких із початком військової агресії стало більше [6]. Науковцями-психологами [1, 3, 5] неодноразово підкреслювалася важливість своєчасного виявлення симптомів професійного вигорання, а також системної профілактики цього явища в осіб персоналу ДСНС.

Професійне вигорання серед персоналу ДСНС часто проявляється у формі симптомів виснаження, зниження задоволення від професійної діяльності та загального відчуття беззмістовності або втрати інтересу до роботи. Або ж, навпаки, проявляється як значне бажання виконувати діяльність при цьому з швидким настанням втоми та неможливістю відновитися за короткий час. Окрім негативного впливу на якість виконання завдань та погіршення соціально-психологічного клімату в підрозділі, професійне вигорання сприяє зневажливому ставленню до дотримання правил особистої безпеки, що є запорукою збереження життя рятувальника.

Однак, повертаючись до особливостей роботи з проявами професійного вигорання, психологічне втручання має бути спрямоване як на профілактику, так і на загальну роботу з основними проявами професійного вигорання. Якщо у випадках, коли воно вже проявилось, психологічне втручання є зрозумілим і потребує нагальної допомоги, то важливість проведення профілактичних заходів повинна бути обґрунтованою та доцільною. На основі результатів нещодавнього масштабного дослідження актуального психологічного стану рятувальників [4] визначено, що не всі рятувальники потребують проходження психологічних заходів, а у разі потреби вони можуть самотійно звернутися за психологічною допомогою. Певний відсоток рятувальників відзначає, що не бажає проходити різні психологічні заходи [4, с. 47].

Така тенденція вказує, що психологічна підтримка та допомога повинні бути доцільними і надаватись за потреби. На жаль, в умовах активних бойових дій та надмірного робочого навантаження, з яким стикаються рятувальники, постійне проведення діагностики актуального психологічного стану є вкрай складним завданням.

Для комплексного вирішення проблеми запобігання та виявлення проявів професійного вигорання доцільно розробити та використовувати критерії виявлення його симптомів, наявність яких свідчить про потребу фахівця в поглибленому психодіагностичному тестуванні, а також у підборі доречних методів роботи з проявами професійного вигорання.

Наступним кроком є саме проблема діагностики професійного вигорання. Наявні методи у вигляді стандартизованих тестів та опитувальників здебільшого не задовольняють вимог для їх застосування на вибірці фахівців ДСНС. У наявних публікаціях зазначено [2] перелік інструментарію для діагностики проявів професійного вигорання, але значна кількість методик має лише прямий переклад українською мовою без належної адаптації до соціокультурних умов сучасного українського суспільства. Вони не мають стандартизації результатів на вибірці фахівців серед персоналу ДСНС, є переважно застарілими та потребують значного часу для заповнення, що в багатьох випадках викликає негативну реакцію.

Насамперед, вирішення питання розробки психодіагностичного інструментарію для використання на вибірці персоналу ДСНС набуває більшої значущості та потребує окремого розгляду, де кінцевим результатом має стати створення надійного та валідного інструменту, який дозволить визначити рівень професійного вигорання та доцільність використання психологічних або непсихологічних методів для роботи з персоналом ДСНС.

Зрозуміло, що у контексті війни та посилення психоемоційного навантаження, діагностика симптомів вигорання набуває ще більшої значущості. Адже вчасне виявлення перших ознак професійного вигорання дозволяє запобігти більш серйозним наслідкам як для окремого фахівця, так і для всього підрозділу в цілому.

Отже, одним із ключових завдань є розробка критеріїв визначення симптомів професійного вигорання та сучасних методів їх діагностики, які базуються на науково обґрунтованих підходах та враховують специфіку діяльності ДСНС. Однак неабиякого значення має підвищення рівня психологічної культури, регулярне проходження псиході-

агностичних обстежень, залучення фахівців-психологів до повсякденної роботи з особовим складом – усе це має стати невід’ємною складовою системи управління персоналом ДСНС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль І. С., Довгаль К. Ю. Особливості переживання стресу рятувальниками на різних етапах професіоналізації. Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія. Львів. 2023. С. 41–45.
2. Колосова К. К., Коваль Н. В. Порівняльний аналіз методів діагностики професійного вигорання. Молодь – аграрній науці і виробництву: Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (Біла Церква, 24 квітня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. С. 105–108.
3. Назаров О., Куценко Т. Формування початкових елементів професійного вигорання у курсантів навчальних закладів ДСНС України. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2024. № 2 (8). С. 5–15. <https://doi.org/10.52363/dcnp-2024.2.1>
4. Похілько Д., Сичевський А. Психологічне забезпечення підрозділів ДСНС під час війни. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2024. № 2 (8). С. 42–49. <https://doi.org/10.52363/dcnp-2024.2.4>
5. Професійно-психологічний супровід рятувальників в умовах ризику: навчально-методичний посібник з організації та проведення тренінгу / М. С. Коваль, І. С. Коваль Львів: ЛДУ БЖД, 2022. 252 с.
6. Токарук Л. С., Данилевська О.С. Попередження професійного вигорання фахівців служб з надзвичайних ситуацій в умовах війни. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології: матеріали ІХ Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (15–16 березня року, Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. С. 157–160.

Лариса Подкоритова

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРИ НОНФІКШН ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

У 20-х рр. ХХ століття в США з’явився термін «бібліотерапія» – лікувальний вплив на психіку людини за допомогою читання книжок. В Україні бібліотерапія почала використовуватися з 1927 р. І. Вельвовським на базі психотерапевтичного диспансеру, а згодом – Харківського психоневрологічного госпіталю [2]. Сьогодні бібліотерапія продовжує розвиватися та використовуватися для психологічної допомоги

Олійник Лідія Юріївна – здобувачка освіти першого (бакалаврського) рівня освіти факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, освітня програма «Експериментальна та кризова психологія»

Опушко Надія Романівна – доцент кафедри педагогіки і освітнього менеджменту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат педагогічних наук, доцент

Пампура Ігор Іванович – старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем управління правоохоронною діяльністю та її психологічного супроводження Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ

Партико Неоніла Вікторівна – доцент кафедри теоретичної та практичної психології Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», кандидат психологічних наук, доцент

Партико Неоніла Вікторівна – доцент кафедри теоретичної та практичної психології Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», кандидат психологічних наук, доцент

Перелигіна Ліна Анатоліївна – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор біологічних наук, професор

Пилипенко Лілія Віталіївна – старший викладач кафедри практичної психології та педагогіки факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Пилипець Оксана Василівна – викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Платонов Владислав Максимович – науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології Навчально-наукового інституту управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України, доктор філософії з психології

Подкоритова Лариса Олександрівна – доцент кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету, кандидат психологічних наук, доцент

Наукове видання

ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали

XII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

Літературне редагування, верстка – С. М. Вдович

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності